Шабат кюн, абустолну арт айы (декабрь), 10, 2022 жыл • № 147 (21192)

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Ыспас

Казбек Коков аскерчилерибизни бир къауумуна сыйлы къырал саугъаланы бергенди

Ата журтну Жигитлерини кюнюню аллында КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Къабарты-Малкъардан барып, энчи аскер операцияда къатышхан аскерчилени бир къауумуна сыйлы къырал саугъаланы бергенди. Алагъа эмда аланы жуукъларына жоралагъан сёзюнде ол былай дегенди;

– Бу байрам халкъыбызны кёп тёлюлерини жигитликлерини, къыралны къоруулаугъа эмда аны айнытыугъа уллу къыйын салгъанланы, Ата журтха кертичиликни юлгюсюн жанларын аямай кёргюзтгенлени хурметлеуню Ата журтну кеслерин аямай къоруулагъанланы барысыны алларында баш урабыз. Ишлеринде жетишимлери ючюн Социалист Урунууну Жигити эмда Россей Федерацияны Урунууну Жигити деген сыйлы атлагъа тийишли болгъанла бла да биз ёхтемленебиз.

Бюгюнлюкде да Ата журтну къоруулаучулары ата-бабаларыны ахшы тёрелерин андан ары бардырадыла. Анга энчи аскер операцияны кезиюнде аскер борчларын намыслы толтургъан жашларыбызны кишиликлери бла жигитликлери шагъатлыкъ этедиле. Жигит аскерчилерибизни Ата журтну сыйлы саугъалары бла алгъышлайма, алагъа кийик саулукъ, ниет чыныгъыулукъ эмда бар игиликлени тежейме. Ата журтну аллында аскер борчларын бет жарыкълы толтургъанланы аталарына бла аналарына жюрегимден энчи ыспас этеме.

Алайды да, аскер эмда къуллукъ борчларын толтура туруп батырлыкъ эмда жигитлик этгенлери ючюн Россей Федерацияны Президентини Указы бла Кишиликни ордени бла аскерге кеси ыразылыкъларыбла баргъан **Руслан Баянов**, **Тимур Кишев**, **Амета Цагов**, «За отвагу» майдал бла – **Рамазан Бахов**, Жуковну майдалы бла **Имран Кармов** саугъаланнгандыла. Россей Федерацияны Къоруулау министерствосуну буйругъу бла «За воинскую доблесть» майдалгъа **Астемир Ахметов**, **Астемир Гогуноков** бла **Аким Тишков** тийишли болгъандыла.

Саугъалаугъа КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, КъМР-де баш федерал инспектор **Тимур Макоев**, КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров**, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Марат Хубиев**, КъМР-ни Экономика эмда жамауат къоркъуусузлукъ жаны бла советини Секретары **Казбек Татуев**, РФ-ни Миллет гвардиясыны федерал службасыны КъМР-де Управлениясыны таматасы **Сергей Васильев**, КъМР-де ич ишлени министри **Василий Павлов**, КъМР-ни прокурору **Николай Хабаров**, РФ-ни Къоркъуусузлугъуну федерал службасыны КъМР-де Управлениясыны таматасы **Пётр Громушкин**, КъМР-ни аскер комиссары **Дмитрий Пахомов**, Нальчик шахар округну, Урван муниципал районну, Прохладный шахар округну жер-жерли администрацияларыны башчылары **Таймураз Ахохов**, **Валерий Ажиев**, **Вячеслав Архангельский** да къатышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

белгисиди. Не уллу, не кюйсюз къоркъууланы кезиулеринде да Ата журтну къоруулагъанла кишиликлерин, батырлыкъларын да кёргюзтгендиле. Ма аны ючюн хорлагъанды халкъыбыз адам улуну бек кюйсюз эмда къанлы къазауатында – Уллу Ата журт урушда.

Биз Совет Союзну эмда Россей Федерацияны Жигитлерини, Махтаулукъну орденине кёп кере тийишли болгъанланы, Уллу Хорламны келтиргенлени,

Н.Ф.Ожогинаны Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Жер-жерли самоуправленияны органларында кёп жылланы бет жарыкълы уруннганы эмда жетишимле болдургъаны ючюн Май муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны экономика эмда финансла жаны бла орунбасары **ОЖОГИНА Наталия Фагимовнаны** Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2022 жылны 7 декабри, №131–УГ

Жазылыу-2023

Магъаналы жумушну болжалгъа салмайыкъ!

Багъалы окъуучула!

«Заман» - миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны маданиятыны, тарыхыны, бюгюннгю жашауун, айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюнден басмаланнган материалланы сиз бир башха изданияда табаллыкъ тюйюлсюз.

Алайды да, жазылыгъыз, билеклик этигиз кесигизни газетигизге!

Газетге почтаны битеу бёлюмлеринде жазылыргъа боллукъду. Жазылыуну багъасы алты айгъа 801 сом бла 72 капекди.

Изданиябызгъа интернетде бу адресни **https://podpiska.pochta.ru/press/** ачып, ол магъаналы жумушну алай тамамларгъа да боллукъду.

«Заман» газетни редколлегиясы.

Бизни индексибиз – П 5893

9 декабрь - Ата журтну Жигитлерини кюню 3 бет

Бу байрам кюнде Совет Союзну Жигитлерине сый-намыс этиледи. Таулу миллетни эки, къарачай халкъны уа онбир Жигит уланы бардыла. Бу статьяда аланы юслеринден къысха айтылады.

Кишиликлерине, батырлыкъларына да – ёмюрлюк махтау

Мадарымлыкъ 4 бет

Иш кёллюлюк, учунуулукъ да хайыр келтирмей къоймайдыла

Бюгюнлюкде жаш адамланы арасында бир жерде ишлемеген, башларына мадар излемеген хазна жокъду. Аланы асламысыны бийик билимлери барды, болсада усталыкъларына кёре иш тапханла бек аздыла. Къолларындан келгенле уа кеслери бир тюрлю иш ачып, къармашадыла. Тёбен Чегемден Беппайланы Рустам да аладан бириди.

Оноу

Буйрукъланы толтуруу эсепге алыннганды

Россейни Президентини буйругъу бла къырал башчыны Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликли келечиси **Юрий Чайка** округну регионларында жашагъанла бла тюбешиу къурагъанды. Анга видео байламлыкъланы амалы бла КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков**, округну субъектлерини оноучулары да къатышхандыла.

СКФО-да жашагъанланы тилеклери бла тарыгъуулары ёксюз эмда къарар адамлары болмай къалгъан сабийлеге къошакъ социал себеплик этиу, саулукъ сакълауну биринчи болушлукъ берген бёлюмюню ишин игилендириу, жолла ишлеу бла байламлы эдиле. Аланы хар бирине кёре тийишли оноула этилгендиле. СКФО-ну регионларыны башчыларына тийишли буйрукъла берилгендиле, аланы толтуруу да контрольгъа алыннганды.

Къабарты-Малкъардан полпредге Май муниципал районну Александровская станицасында жашагъанла сёлешгендиле. Ала жангы школла, сабий садлада жерле керек болгъанларыны юслеринден билдиргендиле, сабийлени шёндюгю болумлагъа кёре окъутууну амалларыны юслеринден да сагъыннгандыла.

Казбек Коков Юрий Чайкагъа ол жаны бла не мадарла этиле тургъанларыны юсюнден билдиргенди.

Александровская станицада 3,5 мингден аслам адам жашайды, аладан 700 чакълы бири сабийледиле. Мында 9-чу номерли орта школ, 12-чи номерли башланнган школ-сабий сад бардыла. Элни халкъыны саны ёсюп барады, ол санда школ жыл санлары болгъан сабийлеге да танг къошулады. Ол шарт эсге алынып, школну эски мекямына тынгылы ремонт этиле турады, башхасында уа,жангы корпусда, сабийле окъуйдула. Ремонтну 2023 жылда бошаргъа белгиленеди. Ол жыл дагъыда «Билим бериу» миллет проектге кёре 200 жери боллукъ мектеп ишлерге план барды.

Битеу ол ишлеге 206,7 миллион сом бёлюрге белгиленеди. Аны 204,6 миллиону федерал бюджетден берилликди. Проект-смета документацияны жарашдырыу, инженер тинтиуле, къурулуш монтаж ишле бардырыу жумушла 2023 жылны биринчи кварталында башланырыкъдыла.Жангы школ 2024 жылны ахырында хайырланыргъа берилликди. Къошакъ билим бериуню игилендирир мурат бла Александровскаяда «Маданият» миллет проектни себеплиги бла Маданият юйге тынгылы ремонт этилгенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Шартла

Эл мюлкде – танг ёсюм

Шимал-Кавказстатны эсеплерине кёре, быйылны башындан бери Къабарты-Малкъарда эл мюлклени битеу тюрлюлери да 46,9 миллиард сом багъасы продукция чыгъаргъандыла. Ол былтыр бу заман бла тенглешдиргенде, 104,2 процентге кёпдю.

Сагъынылгъан кезиуде сютден, этден эм жумуртхаладан да танг кесек сатылгъанды. Алай бла мюлклени барысында да союлмагъан ауурлукъда 82,6 минг тонна эт чыгъарылгъанды, неда былтырдан эсе 104,6 процентге кёп.

Сютден да он айны ичинде 443,2 минг тонна саулгъанды. Мында да 103,7 процент ёсюм эсленеди. Аны бла бирге жумуртхаладан 176,3 миллиону алыннганды, ол да эки процентге асламды.

Бизни корр.

ТЮБЕШИУ

Кёп фатарлы юйлени жангыртыугъа – энчи эс

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** «КъМР-ни кёп фатарлы юйлерине тынгылы ремонт этген регион оператор» коммерциялы болмагъан фондну таматасы **Къулийланы Мустафир** бла ишчи тюбешиу бардыргъанды.

Аны чегинде фонд къуралгъанлы бери тындырылгъан ишлени эсеплери сюзюлгендиле: 8 жылгъа республиканы муниципалитетлеринде 402 кёп фатарлы юйлени тынгылы ремонтлары этилгенди. 2021-2022 жыллада фонд тёлеулени жыйылыуларын кёбейталгъанды эмда борчланы азайталгъанды. Аны хайырындан 2021 жылда 80 кёп фатарлы юйге тынгылы ремонт этилгенди, быйыл 50 юйге ремонт этилликди – ишле ахырына жете турадыла.

Жашауда хайырланыугъа белгиленнген заманлары озгъан 67 лифтни алышындырыгъа республикалы бюджетден фондха субсидияла берирча бегимни правительство къабыл кёргенди. Ол оноуну хайырындан регион операторну эркин этилген ырысхысын кёп фатарлы юйлени башха магъаналы затларына ремонт этерча хайырланыргъа онг чыкъгъанды.

Республиканы оноучусу кёп фатарлы юйледе тынгылы ремонт этиу жаны бла болум игиленнгенин белгилегенди, аны бла бирге ол бу жаны бла ишле алыкъа кёп болгъанларын, адамла бла ишлеуню эм юйлени тынгылы ремонтуну качестволулугъуна къарауну кючлендирирге тийишлисин айтханды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Татьяна Егорова Федерал Жыйылыуну советини кенгешине къатышханды

КъМР-ни Парламентини башчысы Татьяна Егорова РФ-ни Федерал Жыйылыуунда Законла чыгъарыучуларыны советини кенгешине къатышханды. Ол бу кюнледе Москвада бардырылгъанды. Татьяна Борисовна советни социал политика соруула жаны бла комиссиясыны къауумуна киреди.

Россейни Сауутланнган кючлерини Баш штабыны Аскер академиясында къуралны субъектлерини законла чыгъарыучу органларыны оноучуларына семинар къуралгъанды. Аны ишине Федерация Советни башчысы **Валентина Матвиенко** эмда академияны таматасы **Владимир Зарудницкий** къатышхандыла.

Валентина Матвиенко жыйылыу регионланы парламентлерини оноучуларыны билимлерин игилендириуге бурулгъаны бла бирге, алагъа хайырлы, керти да магъаналы сынау бергенин чертгенди. Федерация Советни оноучусу РФ-ни Къоруулау министерствосуну бла законла чыгъарыучуланы аралырында къуралгъан байламлыкълагъа иги багъа бергенди. Ол а шёндюгю кезиуде, битеу власть органла бирге келишип ишлерге керекли заманда, бютюнда магъаналы болгъанын айтханды.

8 декабрьде уа Валентина Матвиенко, РФ-ни Къырал Думасыны Председатели **Вячеслав Володин** бла бирге РФ-ни Законла чыгъарыучуларыны советини кенгешин бардыргъандыла. Анга Россейни Президентини Администрациясыны, Правительствону къуллукъчулары, субъектледе парламентлени оноучулары – советни келечилери, сенаторла, Къырал Думаны депутатлары да къатышхандыла. Сёз къыралны социал-экономикасын айнытыуну соруларыны юслеринден баргъанды.

Татьяна Егорова регионлада законла чыгъарыучу органланы оноучулары бла бирге «Муратланы назы тереги» битеуроссей жандаурлукъ жумушлагъа къатышханды. Федерал Совет «Россей – онгланы къыралы» платформа къурагъан акциягъа быйыл ючюнчю кере къатышханын айтырчады.

Ол къыйын жашау болумгъа тюшген сабийлени бла абаданланы байрамны кезиуюнде къууандырыр, аланы излемлерин жалчытыр мурат бла бардырылады. Анга башхалагъа болушургъа сюйген хар инсан да къатышыргъа эркинди. Быйыл а Россейни жангы регионларында – Донецк эм Луганск халкъ республикалада, Херсон эм Запорожье областълада сабийлеге энчи эс буруллукъду.

Къыралны субъектлерини законла чыгъарыучу органларыны оноучулары Федерация Советде орналгъан назы терекден илляуланы сайлагъандыла. Алада уа сабийле байрам кюнледе къаллай саугъала алыргъа сюйгенлери жазылыпды.

РФ-ни Федерация Советини пресс-службасыны материалларына кёре хазырланнганды.

9 декабрь - Ата журтну Жигитлерини кюню

Кишиликлерине, батырлыкъларына да – ёмюрлюк махтау

ТАРЫХЫ

1769 жылда Екатерина Великая Сыйлы Великомученик эм Победоносец Георгийни аскер орденин тохташдыргъанды. Патчах Россейде ол баш къырал саугъагъа саналгъанды, кесини да тёрт даражасы болгъанды.

Октябрь революциядан сора большевикле орденни, аны бла бирге байрамны да кетергендиле. Болсада Уллу Ата журт урушну бютюнда къыйын кезиуюнде – 1942 жылда – даражасына кёре Георгийни журуна тенг къырал саугъа тохташдырылады – Орден Славы.

Россейни озгъан ёмюрню 90-чы жылларында къыралны мурдору бла бирге саугъаланы системасы да алышынады. 2000 жылда Георгийни журуну магъаналылыгъы къайтарылгъанды. Ызы бла РФ-ни Къырал Думасыны башламчылыгъы бла Ата журтну Жигитини кюнюн белгилеу жангыртылады.

Алай бла 9 декабрьде Совет Союзну Жигитлери, Россей Федерацияны Жигитлери, Сыйлы Георгийни журуна эмда Махтаулукъну орденине тийишли кёрюлгенле алгъышланадыла. Башхача айтхандла, аскер борчларын толтура, батырлыкъларын, туугъан журтларына кертичиликлерин, аскерчи усталыкъларын кёргюзтгенле сыйланадыла.

ГЕОРГИЙНИ ЖОРУ

Патчах Россейни тахырында Сыйлы Георгийни биринчи даражасына 25 адам тийишли кёрюлгенди. Биринчиси уа Екатерина Великаяны кесине, экинчиси белгили аскер башчы Пётр Румянцев-Задунайскийге берилгенди. Аны кавалерлерини арасында генерал-фельдмаршал Григорий Потемкин-Таврический, генералиссимус Александр Суворов-Рымникский, генерал-аншеф граф Алексей Орлов-Чесменский эм башхала бардыла.

Даражалы къырал саугъа къуру генераллагъа угъай, кеслерини борчларын бет жарыкълы толтургъан, антларына кертичи болгъан, батырлыкъларын кёргюзтген аскерчилеге да берилгендиле. Аланы арасында уа малкъар халкъны жигит уланлары да бардыла. Сёз ючюн, Огъары Чегемден **Келеметланы Къаншау** Сыйлы Георгийни жору бла орус-япон урушда жигитлиги ючюн белгиленнгенди.

1904 жылда Анкилинск ауушда къаты сермеш башланады. Алай аны кезиуюнде япончылла кючлюрек болуп, орус аскерле артха турадыла. Болсада бу сермешде Къаншау кесин жигитча кёргюзтюп, Георгий жорну тёртюнчю даражасына тийишли кёрюлген эди.

Келеметланы улан бу къырал саугъаны толу кавалериди. Анга жорну ючюнчю, экинчи эм биринчи даражасы да орус-япон урушну кезиуюнде батырлыгъы ючюн берилгенди. Ол сауутла бла жюкленнген атланы алып кетгени, аскерчи нёгерлери бла душманны къуршоуундан чыкъгъаны, Мукден шахарны тийресинде сермешде ётгюрлюгю ючюн тийишли кёрюлгенди анга.

Дагъыда Сыйлы Георгийни орденини толу кавалери къашхатаучу жаш **Эфендиланы Аслан-Алийни** да сагъынырга тийишлиди. Ол Биринчи дуния урушха кетгенинде алыкъа 20 жылы да толмагъан эди, алай сермешледе аскер усталыгъын, жигитлигин кёргюзтюп, атын белгили этгенди.

АЙЫРМАЛЫЛЫКЪ

Бу кюнде уа Совет Союзну Жигитлерине да сый-намыс этиледи. Таулу миллетни эки, къарачай халкъны уа онбир жигит уланы бардыла.

Байсолтанланы Алим бла **Уммайланы Мухажир** бу бийик къырал саугъаны алгъанларында алыкъа жашауну кёрмеген жаш адамла эдиле. Алай ала Ата журтларына сюймекликни, аны жалынчакъсызлыгъы ючюн жанларын аямагъанларын кёргюзтгендиле.

Сёз ючюн, Байсолтан улу СССР-ни Жигити деген атха нек тийишли кёрюлгенини юсюнден документ эки бла жарым къагъытны алады. Аны командири жазгъаныча, Балтияны илячини самолётунда душман аскерлеге къажау урушда кёкге 277 кере чыкъгъанды. «Ол къайда учса да – Ханкону, Таллинни, неда Ленинградны кёгюнде – фашистле жигит лётчик Байсолтановну ючюн сынайдыла»,-деп башланады документ.

Уммайланы Мухажирге уа бу сыйлы ат жаланда 1990 жылда къайтарылгъанды. Ол заманда СССР-ни президенти Михаил Горбачев тарых тюзлюкню тохташдырып, 20-дан аслам ветеранна Уллу Ата журт урушда кёргюзтген кишиликлери, батырлыкълары ючюн Совет Союзну Жигити деген атны атагъанды. Аланы арасында уа кёчгюнчюлюкню сынагъан халкъланы келечилери да бардыла: къалмукълу Эренцена Бадмаева, чеченли Мовлида Висаитова эмда таулу Уммайланы Мухажир.

ЁТГЮРЛЮК

Аны бла уа къызыл аскерчиле эм сержантла кишиликлери, ётгюрлюклери ючюн саугъаланнгандыла. Аны бла таулу миллетни кёп батыр уланы белгиленнгендиле. Сёз ючюн, **Бачиланы Климент** бу даражалы орденни 2-чи эм 3-чю даражаларына тийишли болгъанды.

Саугъалау документде уа аны батырлыгъыны юсюнден былай айтылады: «1945 жылда январьда бёлюмню къауумунда Бетужи жерни тийресинде топла салыннган жерден ётерча мадарла къурау жаны бла буйрукъну толтургъанды. Топланы душман жайда салгъанды, шёндюк къар басыпды. Душман ол тийреде битеу сауутладан къызыу от бардыргъанды. Ёлюмге налат бере, битеу къоркъуулагъа къарамай, жолдаш Бачиев танкалагъа къажау 12 эмда пехотагъа къажау 10 топну жокъ этип, 14 метр жерни тазалагъанды эмда алайдан аскерчилеге ётерге амалла къурагъанды. 25 январьда бизни аскерле алгъа баргъан кезиуде топда чачдырылгъан болмагъанды. Буйрукъну толтургъан кезиуде кёргюзтген батырлыгъы эм кишилиги ючюн бу орденни 2-чи даражасы бла саугъаланады».

Бачиланы Климент дагъыда Къызыл Жулдузну Ордени бла да белгиленнгенди. Гвардий 90-чы мараучу дивизияны 101-чи энчи сапёр батальонуну сапёру Бачи улу бу саугъаланы алгъан кезиуде 20 жылдан энди атлагъан эди (ол 1923 жылда туугъанды). Жаш болгъанлыкъгъа, ол Ата журтубузгъа кертиликни, аны эркинлиги ючюн жанын-къанын да аямагъанын кёргюзтгенди.

Трамланы Мусабий да Махтаулукъну орденини 2-чи эм 3-чю даражалары бла саугъаланнганды. Белорус фронтну 5-чи гвардий атлы дивизиясыны энчи разведка эскадронуну разведчиги гвардий ефрейтор Трам улу «Кишилиги ючюн» майдалгъа да тийишли болгъанды.

Ол Восток Пруссияда Абраамегайде жерде 1945 жылда 31 январьда биргесине къуллукъ этгенлени къауумунда совет аскерлени тылына чыкъгъан гитлерчилени жокъ этерге буйрукъ алады. Душманны эки мараучу эм бир пулемёт роталарын тохтатыргъа мадарла этиледиле. «...Сержант Жуков бла бирге немислилеге мекямдан тышына жолларын жапхандыла. Къуршоугъа тюшген юйден чыгъаргъа кюрешген душманлагъа автоматдан къыстау от бардыргъанды. Алайда 6 фашистни ёлтюргенди. Ол санда эшикни аллында бугъуп от бардыргъан пулемётчикни да. Аны сауутун къолгъа этгенди. Жолдан Трамов кесини батыр къазауаты бла душманны ротасын къуршоугъа алыу эм аны жокъ этиу жаны бла аскерчи буйрукъну толтыруугъа себеплик этгенди...»,-деп жазады атлы дивизияны командири гвардий тамата лейтенант Зантман.

Бу сыйлы орден бла таулу миллетни бек аздан 35 уланы саугъаланнгандыла. Сёз ючюн, танкланы жокъ этиу 490-чы артиллерия полкну сауутну наводчигини орунбасары сержант **Кючмезланы Хасан** Махтаулукъну орденини 3-чю даражасы, Къызыл Жулдузну ордени, «За боевые заслуги» майдал бла да саугъаланнганды. Одер плацдармда эмда Берлинни тийресинде бла шахарны ичинде орам атышыулада аскерчи сынауун кёргюзтгенди, душманны къоруулау ызларын жокъ этиу мадарла бардыргъанды.

«...1945 жылда 18 апрельде Фридерстофну тийресинде гитлерчилени танкларына бла жаяу аскерлерине къажау сермешде, душманны миномёт эм артиллерия атышыууна къарамай, сауутну гитлерчилеге къажау тюзюнлей бургъанды, фашист аскерлеге от ачханды.

Аны хайырындан контратака бардырылгъанды. Кючмез улуну саутундан душман от бардыргъан 4 жер эмда 23 аскерчи жокъ этилгендиле.

Берлинде орам сермешледе жолдаш Кючмез улу штурмовой къауумну санында мекямны ичинде букъгъан душманны жокъ этгенди. Юч кюнню ичинде Кючмез улуну саутундан 3 дзот эм 39 душман аскерчи жокъ этилгендиле...»,-деп жазады саугъалау документде таулу жашны кишилигини юсюнден полкну командующиси гвардий майор Петрушкин.

Дагъыда **Аккайланы Къумукъну**, **Акъшаякъланы Вязурну (баям**, **жигитни тюз аты Баязурка болур)**, **Анахаланы Юсюпню**, **Атабийланы Шамильни**, **Ахматланы Ханапийни**, **Бапиналаны Алийни**, **Гиляхланы Исхакъны** эм кёп башха батыр уланларыбызны атларын сагъынырга, аланы жигитликлерине, эркинликге, мамырлыкъгъа итиниулюклерине баш урургъа борчлубуз.

ХУРМЕТЛЕУ

Къысха статьяда таулу халкъны бир ненча жигит уланы бла шагъырей этгенбиз. Алай миллетни батыр, берген антларына кертичиликлерин кёргюзтген жигит уланлары андан къайда кёпдюле. Бюгюнлюкде уа жигит аскерчилерибиз Ата журтубузну энчи операцияда къоруулайдыла. Аладан кёплери къырал саугъалагъа тийишли кёрюледиле.

Генерал-майор **Боташланы Къанамат** энчи операцияны кезиуюнде аскерчи нёгерлерин къоруулай, батырча жан бергенди. Къарачай-малкъар миллетни батыр жашы лётчик-снайпер Боташ улу Ата журтубузну къоруулай кёргюзтгенди. Батырлыгъы ючюн Россейни Жигити деген бийик атха тийишли кёрюлгенди.

Анга Ленинград областьда Гатчинаны тийресинде эсгертме салыннган эди жайда. Тюнене уа - Ата журтну Жигитини кюнюнде - Карачаевск шахарны ара орамында батыр лётчикге эсгертме ачылгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Даража

Къабарты-Малкъар – алчыланы санында

Москвада «Медицина эмда качество -2022» деген ат бла бардырылгъан XV юбилей илму-практика конференцияны кезиуюнде Саулукъ сакълауда надзор федерал службаны «Медицина ишде тынгылылыкъ эмда къоркъуусузлукъ ючюн» саугъасы ючюн бардырылгъан конкурсда хорлагъанлагъа дипломла берилгендиле. Анга аталгъан къууанчлы жыйылыуну ача, РФ-ни саулукъ сакълау министри **Михаил Мурашко** бу конкурс адамларыбызны саулукъларын сакълау жаны бла къырал политиканы жашауда жетишимли бардырыргъа себеплик этгенин чертгенди.

Къабарты-Малкъар Республика да 2021 жылны эсеплерине кёре, эришиулени «Жангы коронавирус инфекциягъа къажау кюрешни болумларында инсанланы саулукъларын сакълауда жетишимле ючюн» кесегинде хорлагъаннга саналгъанды. Саугъаны КъМР-ни саулукъ сакълау министри **Рустам Калибатовха** Саулукъ сакълауда надзор федерал службаны таматасы **Алла Самойлова** бергенди. Регион къуллукъчу Россейни Саулукъ сакълау министерствосуна бла Къабарты-Малкъарны башчыларына жангы коронавирус ауруу жайылгъан кезиуде медицинагъа бла ол бёлюмде ишлегенлеге дайым тутхучлулукъ этип тургъанлары ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** республиканы медиклерин ол сыйлы саугъа бла алгъышлагъанды. «Бу хорлам республиканы саулукъ сакълауунда ишлегенлени барысыны да, тийишли министерствосуну да къыйынларына бийик багъа берилгенини шагъатыды. Жангы коронавирус инфекциягъа къажау бек алгъа ма бизни медикле-ribиз сюелгендиле. Къыйын кезиуде ала саулай саулукъ сакълауну, госпитальланы, поликлиникаланы, терк медицина болушлукъ бериуню ишлерин болумгъа кёре къурагъандыла, жангы багъыу амалланы сингдиргендиле.

Ала, кече-кюн демей, саулукъларына къоркъуу тюшгенине да къарамай, жукъгъан ауругъа къажау къаты сюелгендиле, хар сусузну жашауу ючюн къазауат этип кюрешгендиле. Ма аланы хайырындан кёплени ёлюмден къутхарыргъа, саулукъларын къайтарыргъа къолдан келгенди. Битеу ол жетишимлеге юлюшлерин къошханланы хар бирине кийик саулукъ, ырахатлыкъ эмда бийик профессионал хорламла тежейме»,-деп айтылады Къабарты-Малкъарны Башчысыны алгъышлау сёзюнде.

ТЕКУЛАНЫ Хауа
хазырлагъанды.

ОГЪУРЛУЛУКЪ

Ала кимге да ахшылыкъ этерге ашыгъадыла

Кёп болмай Нальчикде Сабий эм жаш тёлю чыгъармачылыкъны къаласында, Волонтёрланы халкъла аралы кюнюне атап, кеси ыразылыкълары бла игилик этгенлени къаууму саугъаланнганды. Бу хычыуун ишге КъМР-ни саулукъ сакълау министри Рустам Калибатов да къатышханды.

Жыйылыуну ача, ол тамблагъы кюнню медиклери волонтёрлукъ школну ётерге керек болгъанларын белгилегенди. Волонтёрла жюреклери ачыкъ адамла болгъанларын, дайым игилик этерге, тёгереклеринде гилеге жараргъа итиннгенлерин, аны ючюн хакъ излемегенлерин, бирсилеге къайгъыра билгенлерин, заманларын башхалагъа къоратханларын, муратларын толтургъа эм игиликге ийнанырга болушханларын да чертгенди. Сагъынылгъан шартла, сёзсюз, бюгюннгю кюнню жигитини бетин ачыкълагъанларын да эсгертгенди.

Министр коронавирус кенг жайылгъан кезиуде кеслерин аямай ишлеген, кишиликлерин кёргюзтген волонтёр медиклеге да ыспас этгенди.

- Ала кеслери аягъы юслеринде кючден сюелселе да, саусузланы унутмагъандыла, болушлукъ тапдыргъандыла. Волонтёрланы иги кесеги «къызыл зоналада» ишлегендиле. Юйлеринден чыгъалмагъанланы жокълагъандыла, дарманла, аш-суу да келтиргендиле, - деп къошханды Рустам Михайлович.

Ызы бла министр КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосуну атындан волонтёр медиклеге ыспас къагьытла бергенди

Бизни корр.

МАДАРЫМЛЫКЪ

- Рустам, малчылыкъ бла байламлы предпринимательликни нек сайлагъанса?

- Чегем шахарда жашагъанлыкъгъа, туугъан а Тёбен Чегемде этгенме. Атабыз кёп жылланы колхозда шофёр болуп ишлегенди. Ол бизни биргесине жайлыкълагъа, биченликлеге ала тургъанды. Аны бла бирге, бирсилеча, малла да тутханбыз, гитчеликден окъуна алагъа къараргъа юйреннгенбиз. Алайды да, жюрегим маллагъа гитчеликден окъуна тартханды.

Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни агрономия бёлюмюнде окъуй тургъанымлай, тёртюнчю курсда зоотехниягъа кёчюп, аны бошагъанма. Алгъан билимим манга бюгюнлюкде да бек болушады. Окъуудан сора Москвагъа кетип, анда онюч жыл тургъанма. Бери бабалырыбызны амалларын хайырланабыз. Алай ала бир челек сютню жарашдыргъан эселе, бизге бир жолгъа 500 литр чакълы бирни уютургъа керекди. Айранны ичген

Бюгюнлюкде жаш адамланы арасында бир жерде ишлемеген, башларына мадар излемеген хазна жокъду. Аланы асламысыны бийик билимлери барды, болсада усталыкъларына кёре иш тапханла бек азды-ла. Аны себепли бир файда тюшюрюр ючюн тюрлю-тюрлю жерледе урунургъа тюшеди. Къолларындан келгенле уа кеслери бир тюрлю иш ачып, къармашадыла. Тёбен Чегемден Беппайланы Рустам да аладан бириди. Биз аны бла тюбешип, ишини юсюнден бир къауум соруу бергенбиз.

Иш кёллюлюк, учунуулукъ да хайыр келтирмей къоймайдыла

келгенимден сора, эки жыл чакълы бирни кесими тюрлю-тюрлю жерледе сынагъанма, ол санда машинала бла байламлы усталыкъда да.

Алай, айтханымча, малчылыкъгъа тартады жюрегим. Энчи предприниматель болуп айран сатып башлагъанлы жаланда сегиз ай болады. Республикада аны бла жылла бла кюрешгенле бардыла. Ол себепден рынокда эришмеклик уллуду дерчады. Болсада «Айран с Чегемского ущелья» деген ат бла чыгъарылгъан сют продукциябыз къысха заманда алыучулагъа кенг белгили болгъанды.

- Айраныгъызны бирсиледен энчилиги недеди?

- Аны бир тюрлю тасхасы жокъду, баш энчилиги - жаланда таза сютден этилгениди. Къысха айтханда, атаманда сютню ийиси эм татыуу да сезилирге керекди.

Кёпле кече тынчайыргъа, жылы тёшеклеринде жукъларгъа сюедиле. Алай ашсуу жарашдыргъанланы бир къауууму кече ишлейдиле. Ол санда айран этер ючюн кече жукъуну унутургъа тюшеди. Сёз ючюн, ингирде малланы саугъандан сора, сютню жарашдырыргъа Тёбен Чегемден Чегем шахаргъа цехге келтирирге керекди. Аны жыйырма минут къайнатхандан сора, 37-градуслукъ сютню пластмасс шешалагъа къуюп, жети сагъат уютабыз. Алай бла танг эрттен 1,5-литрлик шешаладан 150 чакълы бирин холодильниги бла машинагъа жюклеп, Нальчикде, Чегемде, Шалушкада, Яникойда тюкенлеге ашырабыз.

- Айтханынга кёре, малланы Тёбен Чегемде тутатаса, алагъа къараргъа ким болушады?

- Малла элден узакъ бармай къошда турадыла. Бюгюнлюкде туугъанланы саны эки жыйырмадан атлагъанды. Аладан оналтысы саууллгъан ийнекледиле. Аны бла бирге атла, уакъ аякълыла да бардыла. Юйде да алты бугъа багъылады. Алагъа къараргъа къарындашларым Ислам бла Джохар болушадыла. Атабыз да, бош турургъа юйренмегени себепли, мюлкге кёз-къулакъ болгъанлай турады.

Ислам Къабарты-Малкъар къырал университетде архитекторгъа окъугъанды. Джохар да Къабарты-Малкъар къырал аграр университетде агроном усталыкъ алгъанды.

- Цехинги юсюнден айтсанг эди, ненча адам ишлейди, жетишимли болур ючюн хар не да бармыды?

- Бюгюнлюкде мекямны ортакъгъа алып ишлетебиз. Ол беш жюзден аслам квадрат барды. Биринчи заманда ол агъач жарашдыргъан цех болуп тургъанды. Болсада мен алама дегенде, 6-7 жылны тозурап оюлургъа жетип тура эди. Анга ремонт этерге, жангыдан суу, ток тартыргъа тюшгенди. Ичин да санитар мардалагъа эм башха излемлеге келиширча этерге кюрешгенбиз. Сютню жарашдырыргъа тийишли оборудование салгъанбыз. Бусагъатда ишни къарындашларым бла бирге бардырабыз. Производствону кенгерталсакъ, ишчиле алыргъа да тюшерикди.

- Кесигиз саугъан сют а жетемиди?

- Элде бир неда андан аслам тууары болгъанла кёпдюле. Кюн сайын айран этип киши да турмайды. Ол себепден эллилеге да бир тюрлю хайыр тюшсюн деп сют алгъан пункт ачыучубуз. Жайда сютню литрин 30 сомдан алабыз, къышда уа багъасы 35 сомгъа дери кётюрюледи. Болсада кёпле сютню малла отлагъан кезиуде келтиредиле. Алай бир-бир сынамлы иеледен жылны узуну алгъанлай турабыз сютню.

- Жуукъ заманнга не муратларыгъыз бардыла?

- Муратым - элчи фермер мюлк (КФХ) къураргъады. Аны ючюн тийишли къагьытланы жарашдыргъанма, февральда аланы берликме. Цех ючюн ортакъны эм коммунал тёлеулени да ёлчеми асыры багъа чыгъады. Ол себепден жаз башында жер юлюшюмде цехни къурулушун башларгъа сюеме. Сауулгъан ийнеклени санына да къолумдан келгенича къоша барама. Ма бюгюн окъуна бирин сатып алыргъа керекме. Андан сора да, атла да жаярыкъма.

Бусагъатда саууллгъан малла аз болгъанлары ючюн сют жетишмейди. Бютюнда ол къыш кезиуде бегирек эсленеди. Сют кёп болса, айран аллыкъла уа табыллыкъдыла. Бизни продукциябызны Тырныауузда, Элбрусда, Терск-Къолда эм башха жерледе да сурайдыла. Алагъа жетишген окъуна этмейбиз, бир уллу заказ болса, толтургъа кюрешебиз.

-Жаш адамлагъа къаллай насийхат этерге сюесе?

- Адам жюреги жаратхан ишни сайлар ючюн, хар тюрлю усталыкъда да касин сынап кёрюрге керекди. Алай болса, фахмусуна келиширча иш тапмай къоярыкъ тюйюлдю.

Белгилисича, таулу миллетни жашауу не заманда да малчылыкъ бла байламлыды эм аны иги биледи. Бусагъатда жаш адамла эринчекдиле деп айтыргъа жарарыкъ тюйюлдю. Аланы араларында иш кёллюлери эм мадарымлылары да кёпдюле. Мени акъылыма кёре, ала кеслери бир тюрлю иш башларча къыйматлы онгла къуралыргъа, болушлукъ тапдырылыргъа тийишлидиле.

Ушакъны **КУРДАНЛАНЫ Сулейман** бардыргъанды.

Усталыкъ

Къайда да атын иги бла айтдырады

Кёп жерлешлерибиз Россейни тюрлю-тюрлю регионларында, ол угъай, тыш къыраллада да, атларын махтау бла айтдырадыла. Аланы араларында математикле, физикле, врачла, алимле, устазла, дагъыда кёп башха усталыкъланы келечилери бардыла. Бюгюн мен аладан бирини - Хапаланы Сагъытны жашы Тимурну юсюнден билдирирге сюеме.

Ол Новосибирскде академик Е.Н. Мишалкин атлы медицина институтда ишлейди, жюрек эмда къан тамырла бла байламлы аурууладан бакъгъан хирургду, медицина илмуланы кандидатыды, бийик категориялы врачды.

Кёп болмай а Тимур кесини усталыгъын, хунерлигин, таукеллигин да энтта да бир кере кёргюзтгенди, кёпле багъаргъа алыргъа базынмагъан саусузгъа операция этип, жашаугъа къайтаргъанды. Бу институтдан болушлукъ излеген тиширыу кёкюреги ичине батып туугъан эди. Ол а жюрегин басып, эркин солургъа къоймай тургъанды. Врачла анга кесин бек сакъларгъа кереклисин дайым эсгертгендиле.

Къыз, уллу болгъанда да, тенгизге барып жууунургъа уялгъанды, сюйген усталыгъын да алалмагъанды. Тюкеннге ишлерге киргенди, алай, солууу тыйылып, анда да ишлеялмай тохтайды. Артдан-артха къарыуу аздан-аз бола баргъан тиширыуну, ишлеген угъай да, жашар онгу да жокъ эди. Ахырына таяннгандан сора, ол Кемеровода больницагъа келеди. Алай анда да анга болушлукъ эталмагъандыла. Андан а Новосибирскге атланады. Мында медицина институтну врачлары эки операцияны бир жолгъа этерге таукел боладыла. Хирургла, ортопедле, кардиологла да бирге жети сагъатны кюрешедиле. Аладан бири уа Хапаланы Тимур болады.

Алай бла тиширыуну кёкюрегине миллион бла жарым сом тургъан титан пластинаны саладыла. Андан сора терк иги болады, солууу да тюзеледи, къарыуу да къайтады.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Форум

Халаллыкъны юлгюсюн кёргюзте

Нальчикде Жаш тёлюню эм сабийлени чыгъармачылыкъларыны арасында Волонтёрланы республикалы форумлары болгъанды. Ала бла тюберге жаш тёлюню ишлери жаны бла министр **Азамат Люев** эм КъМР-ни Правительствосуну башчысыны орунбасары **Марат Хубиев** келгендиле эмда хар бир волонтёр къауумгъа эс буруп, кёрмюче да къарап, добровольецле не ишле бла кюрешгенлерин кёргендиле.

Алай бла медик волонтёрла сабийлеге бла абаданлагъа биринчи болушлукъну къалай этерге керек болгъанын кёргюзтгендиле. Хорламны волонтёрлары Ата журт урушну ветеранларына этген себепликлерини юслеринден хапарлагъандыла, экология жумушла бла кюрешгенле уа къалгъан-къулгъанланы жангыдан жарашдырып, не зат этип хайырланнганларын ачыкълагъандыла.

Форум жыйылгъанланы сейирлик мастер-классла, тренингле, спикерле эм экспертле бла ушакъла, жангы танышла, кёп-тюрлю сезимле бла къуандыргъанды.

– Мен сизни ишигизни юсюнден хар нени да билген суна эдим да, кёрмюче къарап чыкъгъанымдан сора уа, кёп жангы зат кёргенме. Сиз хар заманда да адамланы къатындасыз, керек болса табыласыз, болушлукъ этесиз. Ишигизде бийик кёрюмдюле тежейме. Бу жетишмни болдурдум деп, тохтап къалмагъыз, – дегенди Марат Хубиев, форумну ачылыууна.

Ызы бла ол КъМР-ни Башчысыны алгъышлауун окъугъанды. «Сизни барыгъызны да уллу таза жюрек эм адамгъа хакъсыз болушлукъ эте билгенигиз бирикдиреди. Алай бла сиз жамауатха эм къыралыгъызгъа да уллу себеплик этесиз. Сизни юлгюгюз башхаланы да иги ишлеге талпындырады», - деп айтылады анда.

Андан сора волонтёрла мастер-классла бардыргъандыла. Азамат Люев, волонтёр къауумланы башчыларын алгъышлап, ыспас къагъытла бла саугъалап, ыразылыгъын билдиргенди.

ХОЛАМХАНЛАНЫ Алима.
Сурат авторнуду.

ЭСГЕРИУ ИНГИР

Аны чыгъармачылыкъ жолу ныхытлы эм бай эди

Къырал музыка театрда поэт, жырчы, адыг миллет фольклорну жыйыучусу, Къабарты-Малкъар Республиканы искусстволарыны сыйлы къуллукъчусу Амирхан Хавпачев туугъанлы 140 жыл толгъанына жораланып юбилей ингир къуралгъанды.

Ары КъМР-ни Культура министерствосуну келечилери, бусагъатда Кахун элде жашагъан туудукълары, Хавпачевланы хунерли жаш тёлюсю келгендиле. КъМР-ни халкъ артисти, халкъ жырланы айтыучу, ата-бабаларыны ахшы тёрелерин сакълаугъа къайгъыргъан учхуну да болгъанды жыйылгъанланы араларында, ол кеси да уллу аппасыны атын жюрютеди. Ингирде ол тукъум таматалагъа жораланнган кеси къурагъан жырны да айтханды.

– Сёзсюз, бу барыбызгъа да магъаналы кюндю. Юйреннгенибизге кёре, биз биреуленнге айтып къоябыз шёндюгюлю адабиятны къурагъан деп. Алай асламысында тюшюналмай къалабыз ол бир адам анга дери къуралгъан затланы жыйып, заманында алагъа сакъ кёзден къарап, арымайталмай ол жаны бла къалай ишлеп тургъанына.

Аны бек аламат эси, фахмусу болгъандыла. Амирхан Хавпачев кёп айтыуланы, жырланы унутмагъанлай сакълагъанды. Аны чыгъармачылыгъы керти да къыйматлыды. Ол магъаналы тарых кезиулени шагъаты болуп, аланы чыгъармачылыгъында кёргюзталгъанды. Аны прозасы да белгилиди, ол санда «Турналаны жомагъы», «Акъ къозучукъ». Миллет адабиятха салгъан къыйыны ючюн Хавпачев Ленинни эм Урунууну Къызыл Байрагъыны орденлери бла саугъаланнганды, – деп хапарлагъанды КъМР-ни маданият министри Мухадин Кумахов.

Амирхан Хавпачев 1882 жылда Кахун элде ишчи юйюрде туугъанды. Ол, атасына ушап, сёзге уста болгъанды, халкъ айтыуланы къатларгъа бек сюйгенди, назмула, жырла такъгъанды. Октябрь революциягъа дери къурагъан затларындан а жаланда бир ненча жыр сакъланнганды.

Ынкъыйлап Кавказны тийрелерине жетгенде, белгилисича, къабартылы элли ишчилени 1913 жылда Зольский къозгъалыулары болгъанды. Ол кезиуледе поэт-жырчы огъурсузлукъну тамыры ачха болгъаныны юсюнден кёп кере сагъышланады. «Бохча» деген жырда Хавпачев адамны ырысхы бузады, дейди. Андан сора да, ол ишчи халкъны къыйын жашауну, аланы жер бла байламлы сорууларыны юсюнден сагъыш этгенлей тургъанды. Ынкъыйлапха Амирхан Асхадович халкъны жарыкъ жашауну башлануучуна къарагъанды. Аны юсюнден да барды авторну бир ненча жыры.

30-чу жыллада Хавпачев къабарты совет жырны къураучусу болгъанды. 50-чы жыллада аны жангы назмулары чыгъадыла: «Жасагъыз!», «Сени барысы да танырча», алада аны, авторнуча, жангы чыгъармачылыкъ ызлары эсленедиле.

Абадан жыл санында поэт проза хапар-новеллалары бла сейирсиндиргенди окъуучуну. 1963 жылда чыгъарылгъан китабына «Турналаны жомагъы», «Акъ къозучукъ», «Къарамурзаны табагъы» эм «Гыбза» дегенча новеллала киргендиле. Алада автор кеси кёрген затланы юсюнден тынгылы, сейир халда хапарлагъанды.

Амирхан Хавпачев 1972 жылда кетгенди дуниядан. Аны таныгъанланы эслеринде уа ол бийик фахмулу, огъурлу, къайгъырыулу инсанча бюгюн да сакъланады.

АЙДАБОЛЛАНЫ Джамиля.

Белгилеу

Къыйынларына кёре – сый, намыс да

Озгъан ыйыкъда Нальчикде Къырал концерт залда байрам болгъанды. Аны кезиуюнде Дуния Артий комитетни атындан къаум адамгъа «Къабарты-Малкъар Республикагъа 100 жыл» деген алтын майдалла берилгендиле. Ол саугъагъа къырал, жамауат, политика къуллукъчула, илмуну, билим бериуню, маданиятны, саулукъ сакълауну, спортну келечилери эмда предпринимательле тийишли болгъандыла.

Саугъаланнганланы эмда къараучуланы жарыкъ жырлары, тепсеулери бла да Адыгеяны, Къарачай-Черкесни, Шимал Осетия – Аланияны, Къабарты-Малкъарны, Чечен Республиканы атлары айтылгъан артистлери къуандыргъандыла.

Хычыуун жумушха киришириси аллында Дунияны эмда Россейни Артий комитетини вице-президенти **Ауес Бетуганов** хар ахшы ишни башы бирлик болгъанын чертгенди. «Аны хайырындан болдуруладыла уллу жетишимле. Ала уа тёлюлени байламлыкъларын сакълаугъа, республикада, битеу къыралда да андан да уллу хорламлагъа жетерге себеплик этедиле», – деп, ол республикабыз жашнар, бютюн ариу, монглу болур ючюн уллу къыйын салгъан жерлешлерибизге ыспас этгенди.

КъМР-ни Парламентинде Коммунист партияны фракциясыны башчысы **Борис Паштов** а кесини алгъышлау сёзюнде республикабыз жюз жылны ичинде махтаулу жолдан ётгенин белгилегенди. Анга Къабарты-Малкъарны байрагъында тагъылгъан орденле шагъатлыкъ этедиле, дегенди.

КъМР-ни Жамауат палатасыны адамны праволары жаны бла комиссиясыны таматасы **Доти Бажев** а Дуния Артий комитетге ыспас этгенди. «Ма быллай огъурлу жумушла миллетлени, халкъланы бирикдириуге, жууукълашдырыугъа къуллукъ этедиле», – дегенди.

Ызы бла хычыуун жумуш башланнганды. Жамауат организацияны сыйлы саугъасына тийишли болгъанла кёп эдиле. Аланы араларында «Маяк» санаторийни директору **Мамайланы Айшат**, предприниматель, «Жылны адамы» деген халкъла аралы конкурсда хорлагъан **Улбашланы Марина**, Аушигерни орта школуну устазы **Чеченланы Людмила**, республикалы клиника больницаны врачы-хирургу, медицина илмуланы

кандидаты, «Жылны адамы» деген халкъла аралы конкурсну лауреаты **Бийланы Фатимат**, Черек муниципал районда спорт школну директору, КъМР-ни дзюдодан федерациясыны вице-президенти **Атабийланы**

Руслан, Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театрны директору, КъМР-ни халкъ артисти **Жангоразланы Мажит**, КъМР-ни сыйлы журналисти, «Заман» газетни сурат алыучу корреспонденти **Холаланы Марзият**, «Кабардино-Балкарская правда» газетни корреспонденти, КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу **Моттайланы Светлана**, «Черекские вести» район газетни баш редактору **Чабдарланы Марат**, жырчы **Бийланы Аслан** да бар эдиле.

Ахырында уа Ауес Бетуганов бусагъатда бардырыла тургъан энчи аскер операциягъа къатышханлагъа себеплик этерге чакъыргъанды эмда ала хорлам бла юйлерине сау-саламат къайтырларын тежегенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
СУРАТЛАДА: къууанчха келгенле; Бийланы Фатимат саугъаланады.
Суратланы автор алгъанды.

СЮЗЮУ

Баш борч – тиллени, адабиятны да терен тинтиу

РАН-ны Къабарты-Малкъарда илму арасыны Гуманитар тинтиуле институтунда асламлы басма органланы келечилери бла тюбешиу къуралгъанды, анда илму махкемени он жылны ичинде бардыргъан ишини эсеплери белгиленнгендиле. Жыйылыугъа келгенлени санында КъМР- ни Парламентини Председателини орунбасары Мурат Карданов, комитетлени председательлери: законодательство эм жер-жерли соруула жаны бла – Борис Мальбахов, маданият, граждан обществону айнытыу эм информация политика жаны бла – Зауербек Кумалов, КъМР-ни миллетле эм жамауат проектле жаны бла министри Анзор Курашинов, Россей тарых обществону республикалы бёлюмюню таматасыны орунбасары, тарых илмуланы доктору, профессор Артур Кажаров болгъандыла.

Бек алгъа журналистлеге институтну таматасы Касболат Дзамихов ол башчылыкъ этген учреждение он жылны ичинде тамамлагъан ишини юсюнден толу хапарлагъанды. Ол махкеме 1926 жылда къуралгъанын да билдиргенди, 1976 жылда уа анга «Сыйлылыкъны Белгиси» орден берилгенин эсге салгъанды.

Касболат Фицевич бюгюнлюкде институт къабарты эм малкъар тиллени тинтиуге эм айнытыугъа къыйын салгъанын чертгенди. «Бусагъатда бизни тынгылы экспедицияла этерге онгларыбыз да жокъду, болсада шёндюю элледе таурухланы, жомакъланы, жырланы айтырыкъ адам тапхан да къыйынды. Институт совет жыллада уллу материал жыйгъанды, жарсыугъа, ала бобиналададыла да, бир-бирлери жарауусуз болгъандыла, алай алыкъа хайырланыргъа боллукъларын цифрагъа кёчюребиз. Бизни ишчилеribизни хайырындан къабартылыланы бла малкъарлыланы нарт эпослары жазылгъанды, школлагъа окъуу китапла къуралгъандыла, тиллерибиз, адабиятыбыз тинтилгенди, эки халкъны тарыхлары бла байламлы китапла чыкъгъандыла. Алыкъа ишибиз кёпдю, халкъларыбызны бурунгу заманладан шёндюге дери жолларын тинтебиз», - дегенди.

Касболат Дзамихов бек иги китапланы санагъанында, аланы санында «Малкъарлыланы бла къарачайлыланы халкъ музыкаларыны антологиясын» да айтханды. Аны жарашдыргъан профессор Рахайланы Анатолийди, басмаларгъа да ол болушханды.

Институтну магъаналы ишин белгилерчады. Журналист Байсыланы Марзият да аны юсюнден айта, институт хазырлап тарыхда къаллыкъ кёп китапла болгъанларын чертгенди. «Алай аланы бюгюнлюкде тапхан бек къыйынды, сёз ючюн, Анна Кузнецованы «Къарачайлыланы эм малкъарлыланы халкъ искусстволарыы» деген китапны. Аллай изленнген, белгили чыгъармаланы жангыдан басмалырыкъмысыз?» - деп соргъанды. Соруугъа жууаплай, Касболат Дзамихов бусагъатда аллай онгла болмагъанларына жарсыгъанды.

Касболат Фицевич институтну иши халкъланы араларында шуёхлукъну кючлендирирге болушханын белгилегенди. Халкъла бир бирлерини тарыхларын, адет-тёрелерин билселе, жууукълашадыла, бирлешедиле. Институт а оруслуланы, къазакъланы, таулуланы, къабартылыланы тарыхларын да тинтеди. Тыш къыраллада – Тюркде, Иорданияда жашагъан диаспорала бла да байламлыкъ барды, ары экспедицияла къурап, жиберилип тургъандыла. Ол къауумла Ата журтларындан узакъда жашагъанлыкъгъа, алада бек кёп фольклор материал жыйылгъанды. Алим Биттирланы Тамараны этген иши окъуна кеси бир дунияды. Жаннетли болсун, фахмулу Орусбийланы Фатима да тюрк дунияны юсюнден кёп сейир ишле къойгъанды.

Институт ачылгъанлы бери мингден артыкъ китап басмаланнганды. Жыл сайын онбеш-жыйырма китап чыгъады. «Россейни белгили алимлери бизни институтну ишине бийик багъа бередиле, -дегенди Касболат Дзамихов. – Сёз ючюн, 2018 жылда эки монографиябыз Ю.А.Жданов атлы илму ишлени халкъла аралы конкурсунда биринчи даражалы дипломгъа эм лауреат атха тийишли болгъандыла».

Бусагъатда мында элли юч адам ишлейди. Аланы бир къауумуна китапларын басмаларгъа къолайлары болгъанла да болушуп башлагъандыла. Алимле конкурслагъа къатышып, грантла алыргъа да кюрешедиле, тийишли къагытларын жарашдырып жибергенлей да турадыла.

Жыйылыуда институт тиллени, адабиятыбызны, маданиятыбызны терен тинтиу иш бла дайым кюрешгенлей турлугъу айтылгъанды. Керти да, «Нарт эпос», «Къарачайлыланы бла малкъарлыланы халкъ искусстволарыы», «Малкъар адабиятны тарыхыны очерклери», «Къарачай-малкъар тилни синонимлерини сёзлюгю», «Къарачай-малкъар тилни омонимлерини сёзлюгю» эм кёп башха китапла бизни байыкъландыргъанлай турадыла. Ахырында жыйылгъанла китап кёрмюч бла шагъырейленнгендиле.

КЪАПЛАНЛАНЫ Марзият.
Суратла авторнудула.

КЪАЙГЫРЫЫУ

Шахар тийре къоркъуусуз болур ючюн

Кёп болмай Битеуроссей халкъ фронтну (ОНФ) Къабарты-Малкъарда бёлюмюню келечилери Нальчикде 31-чи мектепге баргъан жол къоркъуусуз болурча этилирин шахарны администрациясына билдиргендиле. Симиренко орамда 293-чю «а» номерли юйню аллы бла кюн сайын иги кесек школчу жюрюйдю. Болсада былайда башы ачыкъ къуюну, ичинде багушу бла терен уруну болгъанлары ата-аналадан сора кишини жарсытмайды. Бютюнда кече жарытырча мадар этилмегени къоркъуулуду.

- Биз сабийлеribизге бек къайгъырабыз, аланы кеслерин школгъа жиберирге къоркъабыз. Къыш кезиуде терк окъуна къарангы болады, иги кесек школчу тюрлю-тюрлю секцияладан бла жарауладан кеч къайтадыла. Былайда машинала къызынып жюрюйдюле, гаражла болгъан жерледе да кёп техника жыйылады. Аны бла бирге ичлерине кетерге къоркъуулу объектле да бардыла, - дейди аналадан бири.

ОНФ-ни келечилери, объектде болуп, тёгерек-башха къарагъандыла, кертиси бла да, адамла айтхан къоркъууланы ачыкълагъандыла. Школгъа сабийле жюрюген жолну тротуарлары жокъдула, аслам машина жюрюйдю. Дагъыда жолну тарлыгъы, эки ыйыкъ мындан алгъа жерни эки метр чакълы теренликге

къазып, жапмай къойгъанлары, къуюну башы бегитилмегени специалистлени къайгъы этдиргенди.

- Нальчикни администрациясына болумну билдиргенибизден сора, уруну жапхандыла. Болсада башы ачыкъ къую уа турушунлайды. Бизни оюмубузгъа кёре, быллай затлагъа тийишли халда эс бурулмагъаны жарсытады. Ол себепден къуюну башы жабылгъынчы, кече жарытырча мадар этилгинчи къоярыкъ тюйюлбюз. Мэрияда сагъынылгъан кемчиликлени тийишли инстанциялагъа билдиргенлерин айтхандыла. Алай эсе, эсеплени сакъларгъа тюшеди,- дейди ОНФ-ни келечиси Евгений Бакаев.

Аны бла бирге Халкъ фронт адамланы тилеклери бла Нальчикде Толстой атлы орамда жаяу жолчукъ къоркъуусуз болурча этгенди.

Алгъаракълада ОНФ-ни бёлюмюне нальчикчиле Ара базарны аллында, Толстой орамда, жаяу жол тапсыз болгъанын, кёплеге къыйналыргъа тюшгенин жарсып билдиргендиле.

Эсге сала айтсакъ, тротуарны башын бла жанын базарны администрациясы къоркъуусуз болур ючюн къанжалла бла жапхан эди. Алай жаяу жолчукъ, эки метрге жолгъа чыкъгъаны себепли, машиналагъа жюрюрге тарлыкъ этгенди.

- Танг кесек заманны Горький атлы бла Пачев атлы орамла бирге къошулгъан жерге дери жюз метрден аслам жол тийишли халда хайырланылмай тургъанды. Ол себепден базарны администрациясына жаяу жюрюгенле эм водительле да бир бирлерине чырмау салмазча мадар этерге кереклисин билдиргенбиз, -деп къошханды ОНФ-ни келечиси.

Ол айтханнга кёре, администрация къанжал бла жабылгъан тротуарны базарны ичине кийиргенди. Алай бла жол иги да кенг болгъанды. Энди былайда машиналаны салыргъа окъуна жарайды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Журтубуз

Чек таш

Тырныаууз таба бара, Бедик элден бираз ёргерек ётгенлей, Быллым кёпюрюне жетмей, жолну онг жанында турады бу таш. Ариу кюнлюм бетде. Бир жаны жолну къыйырына жетипди. Дунияны бир кезиуюнде, къаядан юзюлюп, тёнгереп келип алайда тохтагъанды. Анга Ахматланы чек ташлары дейдиле. Аны ёрге жаны уа Шашбауатды. Андан да башы уа – тик къаяла. Алагъа уа Къасбот къая дейдиле.

Онтогъузунчу ёмюрню ал жылларында Ахматланы Аслан, Асланбек, Герий, Мусса деп тёрт къарындаш юйюрлери бла жашап болгъандыла. Ала Кумалары атауулдандыла.

Аланы жерлери кюнлюм жанында чек ташдан Алмалыгъа бурулгъан жерге дериди. Чегет жанында уа чек къолдан башлап Малкъарукъланы Дадашны жерлерине дери жетеди.

Чек ташдан Бедик таба Ахматланы бир атаууллары жашагъанды. Тукъумда алагъа кюнлюмчюле деп да айтхандыла. Ала да къауум юйюр болгъандыла.

Совет властьны кезиуюнде гитче эллени бирге къошхандыла. Ол заманда Ахматлары Быллымгъа кёчгендиле.

Бюгюнлюкде уа Шашбауатны жери адамлагъа юлешинипди. Алайда гитче юйле да ишленнгендиле. Адамла бахча ёсдюредиле. Чек таш а сюеледи, ёмюрлени шагъатыча, Бахсан ауузуну къалаууруча.

Кёп ёмюрлени къаргъа, жаууннга, желге тёзе келген ташха «къоркъургъа» да тюшген эди. Жолгъа жуукъ болгъаны ючюн, аны атдырыргъа оноу этилгенди, алай адамла тилеп къойдургъандыла.

Билдириу

Тёлеуню азайтыуну амалы

Хурметли жамауат!

Фатарлада жашагъанла юйлерине тынгылы ремонт этиуге ахча тёлегенлерин барыгъыз да биле болурсуз. Тийишли программа бизни республикада бардырылып башланнганлы бир ненча жыл болады. Алай бирле ахчаны бермейдиле неда заманында кёчюрмей, созуп турадыла. Къысхасы, борч этедиле. Аны кёп заманны тёлемей тургъанла къошакъ ахча (пеня) да берирге керекдиле. КъМР-де Кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиу фонд а ансыз къутулургъа онг береди. Андан билдиргенлерине кёре, борчларын бу айны онунчусундан 2023 жылны 10 февралына дери жапханла пеня тёлерик тюйюлдюле. Соруугъуз бар эсе, 8 (800) 700-64-12 номерге сёлешигиз.

Жоралау

Минги тауъа – аэростатла бла

Декабрьде Минги тауну башы бла аэростатла бла тарыхда биринчи кере учарыкъдыла. Учуу Минеральные Воды шахарны 220-жыллыгъына эм Кавказ бла Ставрополь край немис фашистледен азатланнганлы 80 жыл толгъанына аталып къуралады, деп билдиредиле республиканы Курортла эм туризм министерствосундан.

Ставрополь крайны туризм эм курортла министри Александр Сысоев айтханыча, битеу да беш аэростат келтирилликди, учуу 14-23 декабрьде бардырыллыкъды, кюнню

халына кёре ол тюрленирге боллукъду. Аэростатла Минги тауну башы бла учуп, Кисловодск шахарны тийресинде къонарыкъдыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЖЕТИШИМ

Къууанып къайтхандыла

Озгъан ыйыкъда Надым шахарда «Надымгазпром» организацияны биринчи директору В. Стрижовну хурметине тёрели бокс турнир ётгенди. Быйылгъы XX эришиулеге россейли спортчула бла бирге Белорусияны эм Къыргъызстанны келечилери да къатышхандыла. Рингге чыгъып, кючлерин кёргюзтген жашланы бла къызланы саны 70-ге жете эди. 16-17-жыллыкъланы араларында ётген турнирге бабугентчи боксчула Сараккуланы Сафар бла Аккыланы Амин да къатышхандыла. Жашла «Бабугент» спорт клубда тренерле Герийланы Хусейде бла Сараккуланы Ренатда жарау этедиле.

Эки кюнню ичинде «Арктика» спорт школну рингинде 45 тюбешиу бардырылгъанды. Сараккуланы Сафар, кеси ауурлугъунда (63 кг) эрише, финалгъа жетгенди. Анда уа таулу жашха Ямало-Ненец АО-ну чемпиону Никита Мирошниченко бла тюбеширге тюшгенди. Бабугентчи боксчу бу тюйюшде да кючлюрек болуп, «алтынны» ычхындырмагъанды.

46 килограмм ауурлукъда эришген Аккыланы Амин да, бир сермешде да хорлатмай, финалгъа чыгъады. Бу къауумда да Къабарты - Малкъарны келечиси алтын майдалны къытады.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Сурат этюд

КЪАРГЪА БЁЛЕННГЕН НАЗЫЧЫКЪ.
Холаланы Марзият алгъанды.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Келин ау. 8. Текемюйюзню юйю. 9. Кентавр бизни тилде. 11. Къыйын кюнде билеклик этген сёз. 12. Жылтыраууккъ халы. 13. Жайгъы отлаула. 14. Сыйлы таш. 15. Аллай бёрю, адам да болады. 17. Уллу юй. 19. Ууакъ аякълы мал. 21. Аш къууургъан сауут. 22. Тауну бир жанына аугъан жер. 25. Къарачайда суу. 29. Къынгыр атлагъаннга алай да айтадыла. 31. Бахсан ауузда тауда отлау жерле. 32. Татлыгъа чюйре келген. Аллай аты бла Чегем ауузда эл да болгъанды алда. 33. Адамны къарангы, арыкъ сыфатына алай айтадыла. 34. Ол адамны сынаргъа бериледи дейдиле. 35. Узакълыкъны ёлчеми. 36. Гёзетчиге алай да айтадыла.

ЁРЕСИНЕ: 1. Дарий къумачны тюрлюсю. 2. Ашаучу тамыр. 3. Школчу. 4. Эрттен жулдуз. 5. Ол дунияда жарагъан игилик. 6. Сарыгъа боягъан ауруу. 10. Аскер бёлюм. 11. Къанагъан жер. 15. Бусагъатда эшикге айта эселе да, эртте уа алай элге айтхандыла. 16. Сыйлы китап. 18. Ансыз юйде жылыу жокъду. 20. Затны ариу жюрютюу. 21. Шуёхлукъ. 23. Алтайлыланы билгичлерини ишлери. 24. Энди жетген хапар. 26. Гитче чалгъычыкъ. 27. Аш. 28. Эртте болгъан затланы тинтген алим. 30. Жукъу басыу. 31. Тиширыу кийим.

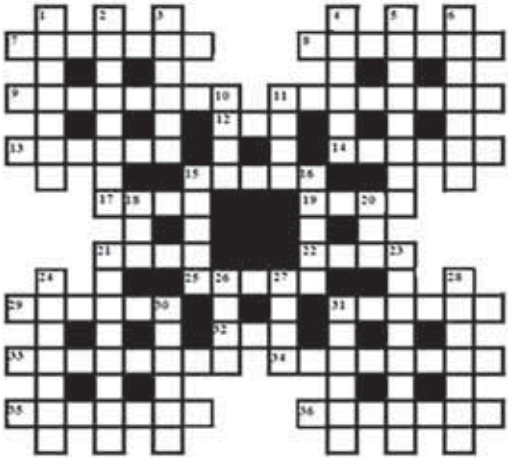

Газетни 144-чю номеринде басмаланнган сёзберни жууаплары:

Энине: 5. Чалман. 6. Алабай. 9. Марда. 10. Кырка. 11. Илхам. 12. Чыкъла. 16. Акътау. 18. Къалауур. 19. Жануар. 20. Жубуран. 21. Балауууз. 22. Кямар. 25. Тууар. 30. Отлау. 31. Чыдам. 32. Эмина. 33. Байрам. 34. Учхара.

Ёресине: 1. Майдал. 2. Андыз. 3. Чанка. 4. Жайлыкъ. 7. Халы. 8. Бала. 13. Къаракъум. 14. Къаламан. 15. Къурулуш. 17. Талашыу. 23. Ялта. 24. Алатау. 26. Удмурт. 27. Айни. 28. Къыйма. 29. Къаум.

11 декабрь – Тауланы халкъла аралы кюню

Жомакълы бийикликлени дементили ауаналары

Шимал-Кавказ жаш тау журтду, кюнчыгъыш Таман жарым айрыкамдан башлап кюнбатыш Апшерон жарым айрыкамгъа дери созулады. Бешминглик таула барысы да мында орналадыла. Аладан эм бийиклери - Минги тау бла Казбек. Битеу тау тизгинлени ичинде барындан да аламат а Къаялы тау тизгинди, ол санда Къаспот-Къая. Мында кёп тау ёзенле, ауузла, къутуруп келген черекле, къалын агъачла бардыла.

Быллым элни къыбыла жанында уллу жютю къая жух Гестенти суу Бахсан суугъа къошулгъан жерден узакъ бармай, Чегем таба баргъан узун тарны ал-

Къуш- къая.

лында сюеледи. Муну башындагъы къая учаргъа тебиреген къушха ушайды. Аны этегин ёмюрледен бери Гестенти суу жуугъанлай турады. Алай, не бек кюрешсе да, жеринден тепдиралмайды. "Тамчы ташны тешеди", деген нарт сёз бу къаягъа келишмейди.

Быллым элни кюнчыгъыш жанында узун бийик тау тизгинни ауанасы эсленеди. Иги тюрслеп къарасанг, ол жамычыгъа чулгъаныр, солуй тургъан таулугъа ушайды. Эртенликде уа бу ауана жерден элни жарытып чыгъады кюн. Аны кёрюр ючюн, кюнбатыш жанындан сюелип къараргъа керекди, ансыз, къайдан болса да, кёрюр амал жокъду. Кёксюл бет алгъанда, ауана бютюнда толу, ачыкъ кёрюнеди.

Къаланы бурууна ушагъан бу таш къалау Къаспот-Къая тизгинни этегинде, Бахсан сууну сол жагъасында турады. Бу да, бир жанындан сюелип къарасанг, тынгылы кёрюнеди эм къол бла ишленнген кибикди.

Элни кюнбатыш жанында кеси жангыз Букъа къая

Букъа къая.

Солугъан тауду.

сюеледи, къала кибик. Тёгерегинде къаяладан бийик болгъаны ючюн, къайдан къарасанг да, дайым кёрюннгенлей турады. Туман къаяны жартысын жапса уа, бютюнда тамаша эм дементили кёрюнеди. Эртенликде кюн биринчи анга тиеди эм башха таула бла бирге алтын бет алады. «Лавина с гор" деген кинода, сауут алып, къаршчы туруугъа белги берирге керек болгъанда, Букъа къаяны башында от тизген эдиле.

Къоштан жайлыкъда элни кюнбатыш жанында кеси сюелген Къоштан таш барды. Ол, асыры уллудан, узакъдан окъуна кёрюнеди эм кенг, тюз таланы ортасында турады. Таматала айтханнга кёре, бу эрттеден сакъланнган ташды. Къаспот къаяны этегинде тургъан таш огъартын къаядан юзюлгеннге ушамайды. Аны тёгерегинде тийресинде башха бир таш эсленмейди. Кеси да эки жарылыды.

Хар эрттенлик таула бла саламлашхандан башланады. Ала ёз ахлуларынгча болуп къалгъандыла. Аланы къатларында жангызлыкъны сезмейсе. Кеслери да, элни тёгерегин алып, къалаурлача сюеледиле. Бу ёмюрледен бери келген дементиликге, берекетге сен ие болгъанынг къуандырады, ёхтемлендиреди эм къарыу береди.

Кавказны буз патчахы

Мижиргиге къошулгъан суу.

Къабарты-Малкъарны бийик тау къырал заповедниги 1976 жылда къуралгъанды. Аны тийресинде Черек, Чегем районлада орналгъан Кавказ къаяла бла таула, Черек, Бызынгы, Чегем суула саркъгъан къолла бардыла. Энчи сакъланнган эм сейир жерлеринден бирине белгили Бызынгы къабыргъаны санаргъа боллукъду. Саулай алып айтханда, аны ючден бири буз къаяладыла. Бийикликлери бешминг метрге жетген таула да мындадыла: Жангытау, Мижирги, Шхара, Дыхтау, Къоштантау эм Пушкинни тёппеси.

Заповедникде буз къаялагъа 24 270 гектар неда 32,8 процент жетсе да, жылны узуну буз эримей, 45 502 гектарда сакъланады. Ол а тау жерлени 60,7 процентиди. Мында 256 буз къая барды, аладан 194-сю уллулукълары он гектаргъа жетгенледиле. Сёз ючюн, Бызынгы къая, башхача айтханда, «Кавказны буз патчахы», Кавказны эм Европаны да эм уллу къая къабыргъасына саналады. Аны уллулугъу 36,2 минг квадрат километрге жетеди.

Тау бийикледе къыйын хауа болум сакъланнганлыкъгъа, мында 166 тюрлю жаныуар бла къанатлы жашайды эм 1200 чакълы битим ёседи. Жомакълы табийгъатыны юсюнден да энчи айтырчады.

Энчи сакъланнган жерде туристлеге «экология жолчукъла» ишлейдиле. Илму-излем жаны бла уллу

Жугъутурла.

иш бардырылады. Аладан бири жаныуарланы бла битимлени тюрлениулерине дайым контроль этиудю. Аны бла бирге башха шартлагъа да эс бурулады эм экология акцияла терк-терк ётдюрюледиле.

Тауланы хауагъа уллу магъаналылыкълары бардыла, ол санда бир-бир жаныуарла бла къанатлыла эм битимле жаланда бу бийикледе тюбейдиле. Хауада болум бла байламлы тюрлениуле болсала, таулада бегирек эсленеди. Ол себепден тау жерле тюрлю-тюрлю тинтиуле бардырыргъа болмагъанча аламатдыла.

Боранлы Къош кёл.

Эсге сала айтсакъ, Тауланы халкъла аралы кюню 2003 жылда Бирлешген Миллетлени Организациясыны Баш Ассамблеясы бла къабыл этилгенди. Аны магъанасы - тау районланы айнытыугъа жамауатны эсин бурургъады, аланы табийгъат энчиликлерин сакълагъады эм тау этекледе жашагъанланы болумларын игилендириргеди.

Бу кюннге жоралап, тюрлю-тюрлю къыраллада симпозиумла, семинарла, лекцияла, акцияла да къураладыла.

Басмагъа **БЕККИЛАНЫ Омар**,
ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейля хазырлагъандыла.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **40-04-82**. Жууаплы секретарь - **40-03-24**.
Секретариат - **40-93-62.** Корректорла - **42-63-52.**

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда **2016** жылда **19 декабрьде** регистрация этилгенди.
Регистрация номер —**ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893**

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре **19.00** сагъатда къол салынады. **20.00** сагъатда къол салынгъанды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Текуланы Хауа - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,9-чу бетле), Геляланы Валя (4,10,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы **1451** экз. Заказ №**2479**
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru